

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет

Науковий вісник

Херсонського державного університету

Випуск 24

ФУНКЦІОНАЛЬНА СЕМАНТИКА ЛЕКСИЧНИХ І ГРАМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ

УДК 811.111.38:821.111-23.09

Олена Юрченко
(Херсон)

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ АТМОСФЕРИ «САСПЕНС» В АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРАХ ЖАНРУ «ХОРРОР»

У статті висвітлюється особливості формування атмосфери «саспенс» у літературному жанрі «хоррор» за допомогою стилістичних засобів.

Ключові слова: саспенс, література жанру «хоррор», сінematограф, ступінь сюжетне напруження, стилістичні засоби.

The article focuses on the formation the atmosphere of suspense in the literature of horror genre with the help of stylistic devices.

Key words: suspense, the literature of «horror» genre, cinematograph, plot, level, stylistic devices.

Проблема вербалізації і визначення структури та змісту поняття "саспенс" з об'єктом зацікавленості як лінгвістів, так і філософів, і психологів: Г. І. Берестик, Н. Н. Козарук, Л. І. Василенко, Є. Н. Верещагин, Р. Кавендіш, Л. Леві-Брюль, А. А. Лоскотів, Т. І. Любасок, Б. Малиновський, О. В. Матвінко, С. Мюнк, Е. Мюррей, Р. Отто, Н. Т. Пахсар'ян, М. Уер, Ю. О. Шабанова, О. М. Фрейдєнберг та ін.

Мета статті – схарактеризувати роль стилістичних засобів у формуванні атмосфери «саспенс» у літературному жанрі «хоррор».

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання: надати визначення поняття «саспенс», схарактеризувати атмосферу «саспенс» як домінуючу ознаку літературного жанру «хоррор», визначити роль стилістичних засобів у формуванні атмосфери «саспенс» у художньому творі жанру «хоррор».

У контексті сучасного глобалізованого суспільства, переосмислення морально-естетичних життєвих принципів і цінностей зростає інтерес до всього «нестандартного», «дивного», «завуальюваного», «химерного» та «жахливого». Враховуючи те, що людській уяві немає меж, почала з'являтися незліченна кількість архетипів, на кшталт боги, демони, духів, привидів, монстрів та ін., які і зараз користуються великою популярністю серед жанрів «фантастичного трикутника»: фентезі, наукової фантастики та літератури жахів. Поступово відчуття страху почало притягувати до себе допитливість, здивованість та людську фантазію, що в результаті виявилось серйозною зброєю для людства, зокрема в стивольченому літературному вираженні [3, с. 184].

Емоції являють собою психічні реакції, які оцінюють характер впливу на людину зовнішніх факторів і тим самим служать одним із головних механізмів регуляції її діяльності, спрямованої на освоєння дійсності і задоволення актуальних потреб. Як зазначає Г. Ф. Лавкрафт, «найстаршою та найсильнішою емоцією людства є страх, а найстаршим і найсильнішим ринновидом страху є страх невідомого» [2, с. 78]. Сутність страху зокладно в тому, що інтуїція на рівні інстинктів може розкрити те, що матеріалістичне суспільство заперечує. Жанр «хоррор» є одним із парадоксальних жанрів, адже він пропальбує цими елементами й емоціями, які в повсякденному житті є відштовхуючими та огидними.

ніж сам головний герой. Друге правило – це велика кількість натяків або так званих «гачків», які чинять читацький інтерес.

Атмосфера «саспенс» описується фіксованим набором подій: 1) небезпечна ситуація; 2) власне емоція «страх» та мимовільні реакції персонажа; 3) певним чином усвідомлені дії й мовні реакції персонажа [15, с. 99]. За характером виникнення емоції розрізняють такі ознаки диференціації номінативного простору атмосфери «саспенс»: раптовість, поступовість.

Іншим джерелом у створенні атмосфери «саспенс» поряд із таємничим, виступає пов'язаний з ним страх. Потреба в цій емоції виникає як необхідність відмови від «тривіальної» реальності, від логічного і повсякденного. Уявлення можливої небезпеки і тривога, викликана цим очікуванням, є визначальними в естетиці жахливого. Розкриття таємниці визначає напруженість розвитку драматичного сюжету, де страх виступає його рушійною силою [3, с. 189].

Лексема, яка називає емоції, призначена для різного варіювання в описі емоцій та для власне мовних виразів емоцій. З її допомогою автор художнього тексту цілеспрямовано наділяє твір певною емоційною атмосферою, розраховуючи на певну реакцію читача, тобто на бажаний вплив від сказаного.

Атмосфера «саспенс» виникає в ситуаціях, коли ще немає (і може не бути) реальної небезпеки для персонажа, але він чекає її, причому персонаж художнього твору не уявляє, як із нею впоратися. Він у таких ситуаціях відчуває психічне напруження, яке виникає в результаті передчуття певної, іноді неусвідомленої небезпеки, що неминує наблизиться [14, с. 100].

Тривога викликає активізацію внутрішніх ресурсів організму, психіки ще до того, як настане очікувана подія, допомагає суб'єкту адаптуватися до змінюваних умов свого існування, вистояти в будь-якій кризовій ситуації. Про переживання персонажем тривоги, страху, напрути свідчать різні фізіологічні, а також певні зовнішні поведінкові ознаки (напружений вираз обличчя, знижена активність, загальмованість), порушення вегетативної нервової системи, пізнавальної діяльності, що виражається в неадекватній оцінці загрозової обстановки в бік її ще більшого ускладнення, у невідповідності реальним умовам рішень, аж до рішень суїцидального характеру, імпульсивність у вигляді вчинення безцільних, панічних малоєфективних рухів.

Мотив таємниці домінує в художніх творах жанру фентезі й структурує його композицію. Основна функція мовних засобів реалізації відповідної субкатегоріальної ознаки – створення атмосфери загадковості, невизначеності, примарності. Унаслідок об'єднання різнорівневих мовних засобів навколо цієї узагальненої ознаки утворюються чотири семантичні сфери – «примарне», «надприродне», «сакральне», «символічне».

Для створення атмосфери «саспенс» у художній літературі письменники у своїх творах вдаються до різних прийомів: використання ірреального елемента, викриття причин виникнення й опис різноманітних проявів жаху, особливої композиції та введення образів, що здійснюють емоційний вплив на читача. А також створення атмосфери «саспенс» у художньому творі жанру «хоррор» відбувається за допомогою навмисно відібраних автором образних засобів, які викликають у читача близькі за спрямованістю емоції, налаштовує його на певний лад сприйняття і формують емоційну оцінку тексту. Створенню атмосфери «саспенс» допомагають стилістичні засоби. Найуживанішими з них є метафора, епітет, порівняння [3, с. 185].

Експресивні поведінкові реакції, спричинені станом страху, в якому перебуває об'єкт психологічного впливу – персонаж, представлені в текстах переважно за допомогою метафоричних виразів. Ці мовленнєві одиниці актуалізують значення «переживання страху» – вони імплікують фізіологічні прояви цього відчуття, указуючи на емоційну перцепцію суб'єкта сприйняття, ескаляцію його психологічного напруження, що створюють атмосферу «саспенс».

Письменники використовують метафору, тому що вона допомагає розкрити внутрішню природу якогось явища, предмета, часто будучи вираженням індивідуально-авторського бачення світу. Адже метафорично насичена мова, що має високу ступінь художньої інформативності, не допускає автоматичного сприйняття тексту, змушуючи

працювати читачеві уяву. В ряду стилістичних прийомів метафора виступає як найбільш експресивна і, оскільки володіє найбільш широким діапазоном зв'язків з об'єктами, зокрема, з несподіваному уявленню самих речей, предметів і явищ, то є найбільш ефективною. Наприклад: *I realized with fresh horror that new doors of perception were opening up inside. New? Not so. Old doors of perception. The perception of a stake who has and has learned to protect itself by developing the tunnel vision that keeps our minds prisoner of the universe.* (С. Кінг «Туман») [11]. *A feeling of dumb and woolen horror had risen in my throat woolen and choking* (С. Кінг «Мясорубка») [10]. *It was a fatal, overwhelming physical fear, stepping up the cars. The coffee taste. It amazed at the memory of sudden apprehension ... naked fear* (К. Фрімен «Світ повинен остаточно змінитися») [17]. *My fear gripped my heart* (С. Кінг «Ланголетри») [13].

Порівняння ж використовують для вираження оцінки, емоційного пояснення, індивідуального опису, для створення асоціативного образу [4, с. 121], наприклад: *The world was dry, his eyes like hot marbles, his heart trip hammering in his chest...* (С. Кінг «Сяйво») [12]. *And suddenly I was scared. It was as if a shadow had crossed some inner sun* (С. Кінг «Туман») [9]. *His hollow eyes, fringed by hideously ridiculous black lashes, were not so much blank as blankly stupid, idiotic, a mask of death that aped cheaply a pretence of life where life could never be* (Е. Блеквуд «Лялька») [5]. *She swooped down, like a great, winged thing* (Н. Холдер «Кривава готика») [6].

Письменники часто використовують епитети для більшої емоційності мовлення, індивідуального опису, створення особливого стану та для нагнітання атмосфери. Епитети є потужним засобом у руках письменника для створення необхідного емоційного фону розповіді: вони розраховані на певну реакцію читача та відносяться до найбільш компактних компаративних тропів у тому сенсі, що виражаються порівняно невеликими синтаксичними структурами, наприклад: *his hard-headed Yankee manner; totally unconscious cruelty; the laughter of the damned; the thin and acrid stench of the mist; ululating howl; superficially amused, serene sureness, pinkish color of burned flesh; bulbous eyes; that crazy cunt* (С. Кінг «Туман») [11]. *The real heavy horrors» Dick said* (С. Кінг «Здібний учень») [8].

Тож, атмосфера «саспенс» є жанровою ознакою, яка пов'язана з мотивом таємниці, вірою в надприродне, ірраціоналізмом як певним способом пізнання дійсності, що ґрунтується на створенні атмосфери нагнітання страху перед невідомим. Таємниче, примарне, ірреальне, що не можна пояснити на раціональних засадах, є однією з ключових ознак жанру фентезі, тим змістовим стрижнем, довкола якого побудована композиція твору. А саме використання емоційно забарвлених лексичних одиниць і різних літературних засобів виразності дозволяють автору створити певний психологічний фон і атмосферу «саспенс».

ЛІТЕРАТУРА

1. Аронсон О. Хичкоковский саспенс как кинематографический нарратив. URL: <http://4screenwriter.wordpress.com/2010/02/05/aronson-hitch>
2. Лавкрафт Г. Ф. Жах і надприродне в літературі. Хребти божевілья / Г. Ф. Лавкрафт. – К: Довіра, 2006. – 397 с.
3. Туренко О. Феномен страху в деяких культурних традиціях та соціальних інститутах О. Туренко. – Нова парадигма. Альманах наукових праць. Випуск 19. – Запоріжжя: 2001. С. 182 – 194.
4. Филимонова О. Е. Язык эмоций в английском тексте (когнитивный и коммуникативные аспекты). – СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2001. – 259 с.
5. Blackwood A. The Doll. URL: <http://algernonblackwood.org>
6. Holder N. Bloody Gothic. URL: http://shop.net.au/bloody-gothic-demon-skull-moon-goth-a-postcard_p15203516
7. Freeman C. A World Full of Strangers. – New-York: A Bantam Book, 1975. – 645 p.
8. King S. The Apt Pupil. Different Seasons. URL: <http://artefact.cns.ru/library/>
9. King S. The Body. Different Seasons. URL: <http://artefact.cns.ru/library/>
10. King S. Gray Matter // Night Shift. – N. – Y.: Signet, 1979. – P. 105–116.
11. King S. Mist. URL: <http://www.e-reading.club/book.php?book=71007>
12. King S. The Shining. URL: <http://www.goodreads.com/book/show/11588>

13. King S. *The Langoliers // Four Past Midnight*. London: Guild Publishing, 1990. – P. 9–217.
14. Tynn M. B. *Preface to Horror Literature: A Core Collection and Reference Guide*. Ed. By M. B. Tynn. – NY, L, 1991. – 456 p.
15. Prieto-Pablos J. A. The paradox of suspense // J. A. Prieto-Pablos. – *Poetics*, 1998. – No. 26. – P. 99–113.

УДК 811.161.1'276.2

Олексій Букалов
(Херсон)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У РОСІЙСЬКОМУ ЗАГАЛЬНОМУ СЛЕНЗІ

Статтю присвячено особливостям функціонування іноземних запозичень у російському загальному слензі. У статті проаналізовано основні причини і фактори запозичення і показано способи фонетичної та граматичної адаптації запозичень у російському загальному слензі.

Ключові слова: іноземні запозичення, запозичення, літературна мова, російський загальний сленг, фонетична та граматична адаптація, семантична адаптація.

The article deals with the peculiarities of functioning of foreign borrowings in Russian general slang. The causes and principal sources of borrowings are analyzed. The article also shows the ways of phonetic and grammatical integration of borrowings in Russian general slang.

Key words: foreign borrowings, borrowing, standard language, Russian general slang, phonetic and grammatical integration, semantic adaptation.